

Una història de divisions

ITÀLIA

El Partit Comunista Italià (PCI) va néixer als anys vint d'una escissió del Partit Socialista Italià i de seguida va aconseguir molta força. Des de llavors, però, no ha parat de dividir-se. Avui dia el que queda del comunisme oficial presumeix de tenir un programa electoral com el del president Rodríguez Zapatero.

Els millors resultats de la història del Partit Comunista Italià (PCI) el va obtenir a les eleccions de l'any 1975, quan va rebre la confiança d'una tercera part dels electors. Aquells comicis els va guanyar, per poc, la Democràcia Cristiana (DC). Com la majoria de les formacions comunistes europees, el PCI s'emmirallava en la Unió Soviètica, cosa que va durar fins a la caiguda del mur de Berlín, l'any 1989. Tres dies després de la fi de la guerra freda, la direcció del partit va anunciar que calia acostar-se a la socialdemocràcia europea i l'any 1991, després d'un congrés, es va crear el Partit Demòcrata de l'Esquerra i es van enterrar les idees comunistes filosoviètiques.

El sector més progressista del PCI, però, no va voler acostar-se al centre i va formar el Partit de la Refundació Comunista (PRC). Més endavant encara hi va haver una nova escissió i una part del PRC va marxar per crear el Partit dels Comunistes Italians (PdCI). Una sola formació, que havia estat fortíssima durant la història del país, acabava de dividir-se en tres. I acabava de perdre la força. La sort dels tres nous partits va ser molt diferent. Els qui van apostar per la socialdemocràcia (el Partit Demòcrata de l'Esquerra) es van allunyar tant del comunisme que van acabar unint-se amb els demòcrata-cristians. Això va ser al final de l'any passat, quan els Demòcrates d'Esquerra (ex-comunistes) i la Margaritha (un dels partits demòcrata-cristians d'Itàlia) es van fusionar i van fundar el Partit Demòcrata (PD). Dins d'aquest partit hi ha des de gent de l'Opus Dei fins a defensors dels drets dels gais

A Europa el comunisme ha viscut evolucions diverses, però marcades per la fragmentació. A França i a Itàlia, països que van tenir partits comunistes potents, ara el moviment hi és dèbil.

i les lesbianes, passant per dirigents sindicalistes i de la patronal.

La refundació al poder. Els anomenats *ex-comunistes* van arribar al poder per primer cop a la història d'Itàlia l'abril del 1996. En aquelles eleccions, Romano Prodi va aconseguir de batre Silvio Berlusconi (líder del centre-dreta) però no per majoria absoluta. Per poder governar, va haver de demanar suport a la Refundació Comunista. Aquests van dir que li donaven suport extern, i ho van fer durant dos anys. En l'aprovació dels pressupostos de l'any 1998, els integrants del PRC no van votar-hi a favor i Prodi va haver de dimitir. El següent president italià va ser Massimo d'Alema, de Demòcrates d'Esquerra, considerat el primer polític de tradició comunista que aconseguix ser cap de govern d'un país de la UE. Va mantenir el càrrec fins l'any 2000. Deu anys després del primer govern Prodi, la història es va repetir. Prodi va guanyar les eleccions de l'abril del 2005 i necessitava el suport comunista. El va tenir fins el febrer del 2007, quan un membre de PRC i un altre del PdCI no van votar a favor de mantenir les tropes a l'Afganistan i Prodi va tornar a caure. Aquests dos polítics, que van ser expulsats dels seus partits, foren els únics comunistes que es van oposar a la guerra de l'Afganistan, igual com havia fet José Luis Rodríguez Zapatero tres anys abans. Amb la caiguda de Prodi es van haver de tornar a celebrar

eleccions i el centre-esquerra les va tornar a guanyar per molt poc. Aquest cop, els comunistes (tret dels dos membres expulsats) eren dins del govern de Prodi. El professor va haver de fer meravelles per mantenir el seu suport, sobretot en qüestions de política social, i al final el seu govern no va caure per l'esquerra sinó pel centre. Els qui li van retirar el suport van ser els demòcrata-cristians de l'UDEUR.

Ni falç ni martell. Els qui, en canvi, es van mantenir d'alguna manera més fidels al ideals comunistes continuen dividits. A part del PRC i del PdCI, cal afegir-hi el partit dels Verds i també l'Esquerra Democràtica. Tots quatre es presenten junts en coalició a les eleccions que se celebren el 13 i el 14 d'abril sota el nom l'Esquerra de l'Arc de Sant Martí. Actualment, aquestes formacions sumen aproximadament el 10% dels vots dels italians, molt lluny del 33% que havien aconseguit l'any 1975. Per sorpresa de molts electors comunistes, la nova coalició ja no porta al logotip ni la falç ni el martell, símbol de la unió proletària entre pagesos i obrers. De moment, les enquestes no són gaire favorables a la nova coalició, però és possible que aconseguixin d'atreure el vot del sector més d'esquerres del PD, molest pel seu tomb al centre. De fet, es pot interpretar que prescindir de la falç i el martell al cartell electoral és un gest cap als electors d'esquerres més moderats. És molt significatiu que, durant la presentació de la campanya electoral, la coalició comunista presumís de tenir "un programa com el de Zapatero" que consideren "campió del socialisme europeu". El PSOE de Zapatero és molt més a prop dels comunistes italians que no pas del Partit Demòcrata (que, per exemple, no vol ni parlar de matrimonis homosexuals i inclou membres de la patronal al seu partit).

FRANÇA

Més ombres que no llums al PCF. El Partit Comunista Francès (PCF) ha viscut un procés de decadència que l'ha portat d'aglutinar el vot d'un de cada quatre francesos als anys 40 a ser

una formació que avui dia té un poder gairebé exclusivament reclus a l'àmbit municipal.

Quan va morir el PCF, el Partit Comunista Francès? Oficialment encara és viu, i es presenta a totes les eleccions. Però d'ençà que es va aliar amb el Partit Socialista (PS) a principi dels anys 70, en nom d'un *programa comú*, ha anat perdent vots i escons. Avui és una formació residual, per sota del 5% a la gran majoria de circumscipcions, que conserva algunes alcaldies perquè el PS no presenta candidat allà on l'alcalde sortint del PCF sembla que ha de ser reelegit. Això contrasta amb el que succeïa el 1946, quan el 28,5% dels francesos votava al PCF. Era el *partit dels afusellats*. Capitalitzava la lluita de la Resistència, que no va ser únicament comunista, però sí majoritàriament. I això malgrat que en un primer moment el PCF, per allò del pacte Molotov-Von Ribentrop, no va veure amb bons ulls els invasors nazis. Quan aquests varen travessar les fronteres de l'URSS, llavors tot canvià. I els herois varen poder fer d'herois.

Entre el 1945 i el 1968, França va viure dividida en dos grans blocs o famílies: la gaullista i la comunista. Com que cap d'elles no era prou forta per imposar-se a l'altra, manaven —feien i desfeien— grups més petits: radicals-socialistes, socialistes, republicans i més. Això, literalment, va durar fins al 1958, quan la crisi d'Algèria va propiciar el cop d'estat del general De Gaulle. El parlament va perdre pes i en va guanyar el president de la República, que va passar a ser elegit directament. Les dues gran famílies veieren com els seus diputats servien de poca cosa atès que el poder es va concentrar en l'executiu a costa del legislatiu.

Canvi de conjuntura. El creixement econòmic que s'inicià els anys 50 va fer-se molt fort durant els 60 —més del 5% d'augment anual del PIB durant més de deu anys— al mateix temps que el país es rejoyenia: el 1966 hi havia 8 milions de francesos que tenien entre 16 anys i 25 i un terç dels habitants menys de 16. Els mites fundacionals de gaullistes i comunistes no tenien cap impacte sobre una generació que tenia els propis ídols i valors —els can-

El president de la Cambra de Diputats Itallana, Fausto Bertinotti, de Refundació Comunista; el secretari general dels Demòcrates d'Esquerra, Piero Fassino, i el secretari general del sindicat Cgil, Guglielmo Epifani, participen en la festa del dia del treball de l'any passat, a Torí. La secretària nacional del Partit Comunista Francès, Marie-George Buffet, durant una manifestació antigovernamental celebrada a París el març del 2006.

tants promoguts per la revista *Salut les copains* o el líders vietnamites i cubans quan no eren tots a la vegada— i que, a més a més, tenia la butxaca plena de diners i de píndoles anticonceptives.

En aquest context, el PCF va donar suport a la invasió soviètica d'Hongria el 1956, no va fer públic l'informe Khruixtxov criticant l'estalinisme fins el 1959, tres anys després; va aprovar els tancs soviètics a Praga el 1968, va condemnar el Maig del 68 com a "revolta esquerrana" perquè la França de De Gaulle era bona amiga de l'URSS i, per tant, no convenia que França es convertís en un problema dins la política internacional de bloc contra bloc. El 1979 també varen ser favorables a

la invasió soviètica de l'Afganistan. Al mateix temps, el secretari general del PCF, Georges Marchais, deia que "el balanç de la Revolució del 1917 es globalment positiu".

El PCF, fundat el 1920, que va atreure als intel·lectuals entre el 1945 i el 1956, que va organitzar purgues internes —amb assassinats inclosos—, va ser el gran partit obrer i de l'esquerra fins el 1968. Llavors els estudiants varen ridiculitzar els seus vells dirigents i molts treballadors trobaren innoble d'enllestir la vaga general més important que havia conegut Europa des de la Segona Guerra Mundial en canvi d'un augment salarial del 10% que, sis mesos més tard, la inflació ja hauria absorbit.

Si la història del PC italià es la d'un partit amb un debat ric, la del PCF és la d'una organització piramidal, que no vol discussions. Malgrat això, el PCF va atreure gent de gran categoria: Althusser, Morin, Merleau-Ponty, Aragon, Barthes, Furet, Debray i molts més varen desfilar en algun moment de la seva vida per la seu del PCF. Avui es pot dir que el partit amb més militants de França es el dels ex-PCF.

Bufen nous temps. Entre el 1960 i el 1964, la UEC (Union des Étudiants Communistes), liderada per joves com Alain Krivine, Roland Castro, Régis Debray, Serge July, Bernard Kouchner, Antoine Burnier o Pierre Goldman va demanar al PCF que aprofundís les crítiques de l'informe Khruixtxov, que revisés la seva actitud respecte a Algèria, que s'obris a l'art abstracte o al surrealisme i que es democratitzés. Els estudiants van ser expulsats del PCF el 1964. La gran majoria dirigí la revolta del Maig del 68 i, des de la seva qualitat intel·lectual, alguns van liderar l'esquerranisme francès que, cal no oblidar-ho, a les presidencials del 2002 va arribar a aglutinar el 15% dels votants. Si avui el trotskisme —la Lliga Comunista Revolucionària (LCR) ja no es reivindica *trotskista* sinó *d'esquerres*— té més vots que el PCF es perquè el PCF no ha fet mai el seu *aggiornamento* o l'ha fet parcial i massa tard. Igual que el PC espanyol i Santiago Carrillo, oficialment proper al PCI però amb les maneres del PCF, com ho demostra el periple que van viure Comorera, Vicens, Claudin o Semprún. Si el PSOE s'ha menjat el PCE es perquè Espanya ha fet de l'oblit un sistema; si a França l'esquerranisme continua essent fort es perquè el país no aconsegueix treure's el passat de la memòria. I es així que el líder de la LCR, Olivier Besancenot, té més futur polític —relatiu, és clar— que l'actual líder del PCF, Marie-George Buffet. El primer vol aplegar tots els orfes de l'esquerra; la segona es conforma a tenir al voltant els qui encara tenen un càrrec sota etiqueta comunista.

*Jordi Mumbriú
Roma
Octavi Martí
París*

“Els socialistes hem de recuperar l'esquerra”

Niels Annen (Hamburg, 1973) és el portaveu de l'Esquerra Parlamentària alemanya, una facció de l'SPD situada més a l'esquerra. Annen explica que a Alemanya es produeix el fenomen invers, és a dir, els ex-comunistes creixen sense parar.

Lesquerra alemanya viu una situació inversa al que passa a Espanya. Mentre el Partit Socialdemòcrata (SPD), co-governamental, perd electorat, un partit petit, l'Esquerra, creix i creix. Nascut de la fusió de postcomunistes de l'est i la dissidència socialdemòcrata d'Oskar Lafontaine, l'Esquerra es menja l'electorat de l'SPD, que cau a les enquestes, i el seu president, Kurt Beck, es veu qüestionat com a candidat a la cancelleria a les generals de l'any vinent.

—A Espanya es diu que el vot útil va donar la victòria al PSOE i condemnar els partits petits a l'encongiment parlamentari. A Alemanya, no hi ha vot útil per a l'SPD, sinó vot de càstig a favor de l'Esquerra. Per què aquestes diferències?

—Bé, en primer lloc m'alegro de l'èxit del nostre partit germà, el PSOE. No tot és vot útil. Crec que la seva victòria té bastant a veure amb la bona política duta a terme per Zapatero. S'esperava que els nacionalismes pugessin, cosa que no ha passat, i els petits han caigut. No es pot fer un comparació d'igual a igual amb Alemanya, perquè a Espanya el sistema electoral afavoreix els grans partits d'una manera una mica injusta. A això s'hi ajunta que els grans partits d'allà, el que nosaltres anomenem un *Volkspartei* —partit del poble, en aquest cas aplicable tant a l'SPD i com a la CDU d'Angela Merkel— no es poden comparar amb els nostres. La relació és diferent. El PP és molt més a la dreta que els cristiano-

mòcrates de Merkel. El Volkspartei no és un model desfasat i nosaltres, els socialdemòcrates, amb tots els problemes que ara tenim, és clar que volem continuar essent un partit del poble.

—I què us sembla el perill d'extinció dels partits minoritaris d'esquerra, a Espanya?

—La victòria de Zapatero vol dir també que molts votants d'Esquerra Unida, per exemple, veuen que hi ha moltes similituds amb el PSOE i que és un partit a qui es pot donar aquest vot útil per a l'esquerra. No hem d'oblidar que el PSOE de Zapatero ha tingut unes opcions molts clares, per exemple en la confrontació amb l'Església Catòlica. Una situació que en el passat hauria estat impensable. És un pas molt important per a Espanya, una manera de trencar també amb el franquisme. És clar que per a Esquerra Unida és una situació difícil. Però també sabem tots que hi ha hagut darrere d'aquest vot útil. La gent tenia por d'una victòria del PP, que tornés la política d'Aznar. El PP no és un partit cristiano-demòcrata com alguns altres d'uropeus, sinó un partit conservador de dretes. I, finalment, no oblidem les especificitats del sistema electoral espanyol. Evidentment no m'hi puc ficar, però no és del tot just que una Esquerra Unida es quedi amb dos escons. No reflecteix el seu pes electoral real.

—I tot això en un país on no hi ha un anticomunisme endèmic com a l'Alemanya d'avui. El comunisme a Espanya s'identifica d'alguna manera amb antifranquisme, no amb la dictadura